

PRITARTA

Kauno miesto savivaldybės tarybos
2022 m. *birželio 21 d.*
sprendimu Nr. T-*322*

PATVIRTINTA

Kauno sanatorinio lopšelio-darželio
„Pušynėlis“ direktoriaus
2022 m. *birželio 28 d.*
įsakymu Nr. V-*134*

KAUNO SANATORINIO LOPŠELIO-DARŽELIO „PUŠYNĖLIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Duomenys apie įstaigą.

Švietimo teikėjo pavadinimas – Kauno sanatorinis lopšelis-darželis „Pušynėlis“

Teisinė forma ir priklausomybė: juridinis asmuo, nesiekianti pelno Kauno miesto savivaldybės biudžetinė įstaiga

Grupė – neformaliojo švietimo mokykla.

Tipas – lopšelis-darželis.

Adresas – Vaidoto g. 7A, LT-45388, Kaunas, mob. telefonai 862021682, 866560122, 8687900985.

Elektroninis paštas – ldpusynelis@gmail.com

Internetinės svetainės adresas – www.pusynelis.lt

Įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimu (2011), Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (2007), Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu (2014), Geros mokyklos koncepcija (2015), „Žaismė ir atradimai“ rekomendacijomis ikimokyklinio ugdymo pedagogui (2021). Ikimokyklinio ugdymo programa atliepia Valstybės švietimo strategijas 2013-2024 metų nuostatas, Kauno miesto savivaldybės 2022-2024 metų strateginio plano ir Kauno sanatorinio lopšelio-darželio „Pušynėlis“ 2022-2024 metų strateginio plano nuostatas.

Vaikai ir jų poreikiai. Siekiant patenkinti įstaigą lankančių vaikų poreikius, teikiame visapusišką vaikų ugdymą, atsižvelgiant į vaikų amžių, raidos ypatumus, gebėjimus, specialiuosius ugdymo(si) poreikius. Kauno sanatoriniame lopšelyje-darželyje „Pušynėlis“ ugdomi vaikai nuo 1,5 m. iki 7 m. amžiaus. Įstaigoje veikia 10 grupių: 2 grupės lopšelio amžiaus vaikams (1,5–3 m.); 6 darželio grupės (3-5 m.) ir 2 priešmokyklinio amžiaus vaikų grupės (5-7 m.). Įstaigą vidutiniškai lanko 190 ugdytinių. Grupės komplektuojamos pagal vaikų amžių. Vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo turinys pritaikomas teikiant logopedo, socialinio pedagogo pagalbą. Nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. įstaigoje vaikams paslaugas teiks psichologas. Lopšelyje-darželyje sudarytos lygios galimybės ugdytis įvairių socialinių sluoksnių vaikams.

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas. Pedagogų profesionalumas – pagrindinė kokybiško ikimokyklinio ugdymo sąlyga. Įstaigoje dirba 23 mokytojai, 2 vadovai (direktorė, direktorės

pavadootoja ugdymui). Didelė dalis pedagogų įgiję aukštas kvalifikacines kategorijas, yra atestuoti ir turi reikiamą pedagoginę ir dalykinę kvalifikaciją: auklėtojo eksperto; auklėtojo metodininko, vyresniojo auklėtojo, taip pat muzikos mokytojo eksperto, logopedo metodininko.

Pedagogai nuolat analizuoja, reflektuoja vaikų ugdymo kokybę ir veiksmingumą, tobulina savo veiklą, kelia kvalifikaciją kursuose, seminaruose, dalijasi savo patirtimi, praktiniais darbais, vykdo ugdomosios veiklos patirties sklaidą. Mokytojai stengiasi pažinti kiekvieno vaiko individualybę, parinkti ir taikyti tinkamas ugdymo strategijas, geba sukurti psichologiškai saugią aplinką, geba profesionaliai organizuoti ugdymo ir ugdymosi procesą, palaikyti ir stiprinti vaiko ūgties galias bei tinkamai vertinti jo pasiekimus ir daromą pažangą. Įstaigos mokytojai rengia ir įgyvendina Kauno miesto, šalies ir tarptautinius „Comenius“, „eTwinning“, „Erasmus“ projektus. Dalyvavimas projektuose, renginiuose mokytojams suteikia galimybę nuolat atsinaujinti ir tobulėti. Ugdytiniai kiekvienais metais yra įvairių konkursų, projektų, parodų laureatai, diplomantai.

Teikiama pagalba specialiųjų poreikių vaikams. Vyksta konsultacijos tėvams. Pagalbą teikia logopedas, socialinis pedagogas. Įstaigoje veikia Vaiko gerovės komisija, kuri atlieka pirminį vaiko specialiųjų poreikių vertinimą: bendradarbiaudama su specialistų komanda ir tėvais aptaria ir sudaro individualius pagalbos vaikui planus, programas, teikia konsultacijas, rekomendacijas ugdytinių tėvams, dirbantiems mokytojams.

Įstaigos savitumas. Savitumui priskiriame išskirtinę įstaigos lauko aplinką – šalia Panemunės šilas, natūrali ekologiška aplinka. Turime išskirtinę galimybę pažinti gyvąją gamtą, kur vaikai gali tenkinti natūralius tyrinėjimų, stebėjimų, atradimų, žaidimų poreikius. Atsiranda galimybė vaikų ugdymo turinį praturtinti STEAM veiklą įvairumu, patirtiniu metodu. Sanatorinio lopšelio-darželio kieme įrengtas sporto aikštynas (su krepšinio lankais, futbolo aikšte bei lauko žaidimų įranga) plečia aktyvaus vaikų judėjimo galimybes. Didelis dėmesys skiriamas vaikų sveikatinimui ir fiziniam aktyvumui.

Įstaiga dalyvauja tarptautinėje ankstyvosios prevencijos programoje „Zippio draugai“, kuri skirta 5-7 metų vaikams. Ši programa siekia pagerinti emocinę vaikų savijautą, padėdama jiems įgyti socialinių ir emocinių sunkumų įveikimo gebėjimų. Ikimokyklinio ugdymo grupėse įgyvendinama emocinio intelekto programa „Kimočiai“ padedanti užtikrinti emocinę ir socialinę vaiko gerovę.

Tėvų ir vietos bendruomenės poreikiai. Kauno sanatorinis lopšelis-darželis „Pušynėlis“ įsikūręs Kauno miesto Panemunės mikrorajone, bet tenkiname tiek šio rajono, tiek visame mieste gyvenančių tėvų ir vaikų poreikius. Atsižvelgiant į tėvų lūkesčius ir poreikius, įstaigos bendruomenė siekia pažinti įstaigą lankančių vaikų šeimas: organizuoja susirinkimus, apvalaus stalo diskusijas, individualius pokalbius, bendrus renginius, projektus; renka informaciją apie vaiką supančią emocinę, socialinę, sveikatinimo ir kultūrinę aplinką: atlieka anketines apklausas, tyrimus, renka formalius duomenis apie šeimą; numato vaiko ugdymo kokybę garantuojančias sąlygas: išsiaiškina, įvertina ir tenkina individualius vaiko ir tėvų poreikius, skatina demokratiškų santykių plėtojimąsi visoje įstaigos bendruomenėje.

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą. Mūsų požiūris į vaiką ir jo ugdymą atsispindi įstaigos filosofijoje, vertybėse bei ugdymo kokybės sampratoje. Filosofija remiasi sociokultūriniu konstruktyvizmu, akcentuojančiu, jog mokymasis neatsiejamas nuo tam tikro specifinio konteksto, pasižyminčio emocinėmis, organizacinėmis, fizinėmis ir kultūrinėmis charakteristikomis, o patirtis kaupiama visą

gyvenimą ir apibūdinama kaip minties forma (žiniomis, įgūdžiais, gebėjimais, požiūriais, vertybėmis, įsitikinimais, jausmais). D. Kolb 1975; V. Vygotskis 1986; Kauno sanatorinio lopšelio-darželio „Pušynėlis“ veikla grindžiama šiomis vertybėmis: bendražmogiškosiomis vertybėmis (pagarba ir dėmesiu žmonėms, sąžiningumu bendraujant su žmonėmis, teisingumu, įsiklausymu į kitų nuomonę), visuomeninėmis vertybėmis (lygybės principo laikymosi, tolerancijos, atsakomybės); organizacijos vertybėmis (pastoviu mokymusi bei tobulėjimu).

Išskiriame keletą aspektų, kurie pažymi mūsų įstaigos ugdymo kokybės sampratą:

Vaikas aktyvus, saugus, iniciatyvus, judrus, tyrinėjantis, bendraujantis ir bendradarbiaujantis, kūrybiškas, saviraiškus, gebantis veikti, pažinti, kurti, komunikuoti ir reflektuoti.

Mokytojas yra partneris, skatintojas, konsultantas, aktyvus vaiko ugdymosi situacijų moderatorius. Mokytojas nėra nei vaiko priekyje, nei seka paskui jį; jis nėra šalia arba arti vaiko. Mokytojas yra kartu su vaiku – sykiu tyrinėja, atradinėja, mokosi. Tiesiog taikantis daugelį veiksmingų būdų: įtraukiančio mokymosi konteksto kūrimą, provokacijas, iššūkio modeliavimą, kūrybinių idėjų pažadinimą, dialogą, projektinį mokymąsi, bendrą mąstymą ir kūrybą, refleksijas, įgalinimą.

Aplinka – trečias pedagogas. Fizinė aplinka suprantama kaip labai svarbi, bet svarbiausia, kad ji turėtų “dvasinį” tęstinumą, ji - gyva ir besikeičianti sistema. Ateljė – daug meno medžiagų, kur vaikai išbando naujas technikas, kur vyksta stebėjimai, kur vyksta pažinimas per praktinę veiklą. Gausu pasirinkimo galimybių ir tikslingų priemonių, kaip sieti išorę ir vidų, kaip čia pat aplinkoje atrasti įkvepiančių idėjų vaikų tyrinėjimui ir kūrybai.

Bendradarbiavimas – mūsų įstaigos bendruomenė laikosi bendrų susitarimų ir jos nariai dirba kartu. Kuriama bendruomenė tarp suaugusiųjų ir vaikų. Tai vaikai, tėvai, pedagogai ir bendruomenė. Partnerystė su kolegomis yra bendradarbiavimo pagrindas.

Tėvai – partneriai. Tėvai dalyvauja kuriant ugdymo programą, taip pat kasdieninėse veiklose. Vaikai, tėvai ir pedagogai bei jų sąveika yra būtina mūsų įstaigos ugdymo kokybės sampratos dalis.

Regiono savitumas. Įstaiga įsikūrusi šalia Panemunės šilo, esanti miesto pakraštyje. Rami įstaigos demografinė padėtis suteikia aplinkai savitumo, ugdymo aplinka tampa vaizdžia, natūralia ugdymo proceso dalimi. Kadangi įstaiga turi išpuoselėtą, patrauklią lauko aplinką, dažnai vaikų renginiai persikelia į lauko teritoriją, tapdami viso aplinkinių mikrorajono gyventojų šventėmis ir pramogomis. Rajonas turi savitą istoriją, jame gyvena įvairiose srityse Lietuvai nusipelnę žmonės (žymūs botanikai, gydytojai, sportininkai, literatūros veikėjai ir pan.).

Perspektyva. Ikimokyklinio ugdymo programa bus atnaujinama, atsižvelgiant į vaikų ugdymo (si) poreikius ir tėvų lūkesčius, vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo pokyčius, įstaigos veiklos įsivertinimo rezultatus.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Žaismės/kūrybiškumo

Skatinamas vaiko aktyvus dalyvavimas, rodoma iniciatyva, atskleidžiant vaikystės fenomeną, vaiko kultūrą, kartu skatinant žaisti vaizduote, kalba, kūnu, pojūčiais.

Socialinio kultūrinio kryptingumo

Ugdymas grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, orientuotas į vaiko gyvenimui reikalingų socialinių, kultūrinių kompetencijų plėtojimą, tolerancijos ir multikultūriškumo ugdymą.

Įtraukties

Siekama tenkinti vaikų grupės ir /ar konkretaus vaiko individualius poreikius, tikslingai parenkant priemones ar mokymo(si) metodus, individualizuojant ugdymo turinį.

Integralumo

Siekama vientiso fizinės, emocinės, socialinės ir pažinimo sričių plėtojimo, vadovaujantis visuminiu požiūriu į vaiką; remiamasi integraliu kompetencijų ugdymu.

Kontekstualumo

Ugdymo turinys glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, socialiniais kultūriniais jos pokyčiais; siekiama, kad vaiko ugdymo patirtys jam būtų prasmingos, aktualios ir įdomios.

Sąveikos

Ugdymas grindžiamas visų šio proceso dalyvių – vaiko, tėvų (globėjų), ugdymo mokytojų, specialistų ir kitų asmenų, dalyvaujančių, vykdant ikimokyklinio ugdymo programą, sąveika (keičiantis informacija ir nuomonėmis, įžvalgomis, dalijantis patirtimi, keliant klausimus ir kartu ieškant atsakymų).

Tęstinumo

Šis principas leidžia atsižvelgti į jau turimą vaiko patirtį, gebėjimus, individualias ugdymo perspektyvas ir sudaro sąlygas vaikui pereiti iš vieno amžiaus raidos tarpsnio į kitą; nuo ugdymo šeimoje prie ugdymo ikimokyklinėje grupėje, o vėliau – prie ugdymo priešmokyklinėje grupėje.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Ikimokyklinio ugdymo programos tikslas – atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Ikimokyklinio ugdymo programos uždaviniai

- ✓ Plėtoti individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažinti ir išreikšti save.
- ✓ Pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir vaikais, mokytis spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.
- ✓ Aktyviai dalyvauti ir kūrybiškai išreikšti save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.
- ✓ Mokytis pažinti ir veikti: žaisti, kelti klausimus, tyrinėti, rinktis veiklos būdus ir priemones, samprotauti apie tai, ko išmoko, numatyti tolesnės veiklos žingsnius.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ugdymo turinys pateikiamas, atsižvelgiant į vaiko visuminį pasaulio suvokimą ir yra orientuotas į vaiko gyvenimui ir ugdymui(si) reikalingų penkių kompetencijų: sveikatos saugojimo, socialinės, pažinimo, komunikavimo bei meninės plėtotę. Visos ugdymo turinyje nurodytos vaiko kompetencijos ir jose esančios sritys yra susijusios. Išskirtų kompetencijų pagrindą sudaro esminės nuostatos ir gebėjimai, kuriuos vaikas turi įgyti iki šešerių metų. Esminė nuostata - tai nuo gimimo iki šešerių metų kiekvienoje iš ugdymo(si) ir pasiekimų vertinimo sričių įgytas vaiko santykis su savimi, su kitais ir su aplinka išreiškiantis nusiteikimas, polinkis, požiūris. Esminis gebėjimas – tai nuo gimimo iki šešerių metų kiekvienoje iš ugdymo(si) ir pasiekimų vertinimo sričių įgytas svarbiausias vaiko gebėjimas ką nors daryti, veikti, mąstyti. Ugdymo gairės - ugdymo turinys, pasiekimai. Planuodami ir organizuodami ugdymo turinį, įstaigos mokytojai turi teisę rinktis metodų, būdų ir formų įvairovę, kūrybiškai taikydami įvairias priemones bei jiems priimtinas pažangias idėjas.

Ugdymo metodai

- ✓ **Žaidimas** – pagrindinis vaikų gyvenimo ir ugdymo(si) būdas. Žaidimai: didaktiniai, judrieji, ramūs, liaudies, jausmų, vaizduotės, kūrybiniai etiudai; muzikinių, emociniai - imitaciniai žaidimai; minčių lietaus žaidimai; situaciniai žaidimai; spalvų žaidimai; improvizaciniai, judrieji žaidimai; vaidmenų žaidimai; naratyviniai žaidimai, e-žaidimai kūrybiškumui lavinti; stalo žaidimai.
- ✓ **Diskusijos, pokalbiai:** problemų, reiškinų aptarimas, minčių, idėjų išsakymas, išklausant kito nuomonę, konfliktų sprendimas. Suteikiama galimybė pasidalinti mintimis, jausmais ir nuomonėmis.
- ✓ **Stebėjimas, tyrinėjimas, eksperimentavimas:** vienas iš aplinkos pažinimo būdų, kuris skatina vaiką aktyviai veikti, patirti atradimo džiaugsmą, kaupti patirtį.
- ✓ **Išvykos, ekskursijos:** kuo įvairesnis vaikų socialinės patirties kaupimo kelias, tuo geresni bendravimo su kitais gebėjimai ir socialinis supratingumas.
- ✓ **Spontaniška vaikų veikla:** savaiminis, situacinis ugdymo būdas.
- ✓ **Kūrybinė vaiko ir pedagogo sąveika:** demokratiška sąveika, leidžianti būti aktyviems visiems ugdymo proceso dalyviams – ir vaikui, ir pedagogui.
- ✓ **Projektai:** sukurtas ugdymosi kontekstas, skatinantis pačius vaikus surasti idėją projektui, rinkti informaciją, tyrinėti kurti, parengti projekto pristatymą ir jį pristatyti kitiems.
- ✓ **Virtualūs teletiltai:** sukurtos sąlygos ir kontekstas, naudojantis skaitmeninėmis technologijomis, susisiekti su kitų Lietuvos regionų ar užsienio šalių ugdymo įstaigomis ir dalytis patirtimi su šių įstaigų vaikais.

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

Socialiniai kompetencijai skiriamos 7 ugdymo(si) pasiekimų sritys: savivoka ir savigarba, savireguliacija ir kontrolė, emocijų suvokimas ir raiška, santykiai su suaugusiais, santykiai su bendraamžiais, iniciatyvumas ir atkaklumas, problemų sprendimas. Savivoka ir savigarba, savireguliacija ir kontrolė, emocijų suvokimas ir raiška svarbūs vaiko pasitikėjimui savimi, geranoriškumui ir empatijai, didina vaiko veiklos tikslumą, planingumą, ištvermę, gebėjimą įveikti kliūtis. Santykių su suaugusiais ir bendraamžiais srityse padeda vaikui išmokyti būti greta ir kartu su kitais, lengviau prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos. Iniciatyvumas ir atkaklumas padeda vaikui susirasti įdomios veiklos, naujos informacijos ir siekti užsibrėžtų tikslų. Problemų

sprendimas padeda vaikui savarankiškai įžvelgti kasdienio gyvenimo ir ugdymosi problemas, rasti tinkamus jo sprendimo būdus ir sėkmę. Labai svarbu, kad vaikas gebėtų dalyvauti kasdieniniame gyvenime, laisvai bendrautų su bendraamžiais ir suaugusiais, prisitaikytų prie kintančios aplinkos bei mokėtų spręsti įvairias situacijas.

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Esminė nuostata	Esminiai gebėjimai	Ugdymo gairės
1.	Savivoka ir savigarba	Save vertina teigiamai.	Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.	Bendraudami, žaisdami vaikai pradeda reaguoti į savo vardą. Stebėdami save ir kitus vaikus įgyja savo kūno išorės vaizdinius, pavadina kelias kūno dalis. Įvairių pokalbių, žaidimų metu su vaikais kalba pirmuoju asmeniu „Aš noriu“ „mano“, pasako ko nori, ką daro. Stebėdami aplinkinius, žiūrindami savo ir kitų atvaizdą veidrodyje, nuotraukose pradeda atskirti skirtingas lytis (berniukas, mergaitė). Judėdami įvairiais būdais: ropodami, lysdami, šliauždami, bėgdami tyrinėja supančią erdvę, džiaugiasi vis didėjančiomis jį supančios aplinkos galimybėmis (grupė, salė, lauko aplinka, šeima). Žaisdami, bendraudami išmoksta pasitikėti savimi ir kitais, atskirti gerą elgesį nuo blogo. Vaikai pasakoja kas elgėsi gerai, kas blogai, kas patiko ar nepatiko, taip skatinami gerai elgtis, pasitikėti savimi, sulaukti teigiamų aplinkinių vertinimų, gebėti įvardinti savo emocijas, pomėgius, toleruoti šalia esantį. Sudaromos sąlygos teigiamam savęs vertinimo atsiradimui, padedant suvokti savo unikalumą. Skatinami pasakoti apie save, savo šeimą, draugus, apibūdinti savo išvaizdą. Vaikai dalyvaudami bendroje veikloje geba tyrinėti, apmąstyti, vaizduoti, komentuoti vaikų grupės, šeimos, bendruomenės gyvenimą: stebint suaugusiuosius, jų veiksmus. Išvykų, renginių, pokalbių, veiklų metu vis geriau suvokia savo norus, jausmus, gebėjimus, ugdomi tinkamas savęs vertinimas, pasitikėjimas savimi. Geba didžiuotis tuo ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai mėgsta ir priima juos.
2.	Emocijų suvokimas ir raiška	Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.	Atpažįsta ir įvardina savo emocijas ar jausmus bei jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia	Vartydami knygeles, dėliodami dėlionės, žaisdami stalo žaidimus, vaidindami, mėgdžiodami kitų elgesį, stebėdami atvaizdą veidrodyje, kitų žmonių veidus išmoksta atpažinti ir įvardinti savo emocijas ar jausmus (linksmas, liūdnas, ramus..) Bendraudami, žaisdami bando išreikšti skirtingas emocijas, skirtingais būdais. Aiškinasi, aptaria kas parodo skirtingas nuotaikas (veido išraiška,

			<p>tinkamais, kitiems priimtinais būdais, atpažįsta ir įvardina kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsiliiepti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį susilaikyti, neskaudinti, atsižvelgti į kito norus).</p>	<p>balso intonacija, kalbos tonas, kūno kalba...) Stebėdami gyvenimą šeimoje, grupėje, per TV, klausydamiesi ir aptardami perskaitytus literatūros kūrinius, vaikai aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ir kodėl, kas teisinga, o kas neteisinga, kas gera, o kas bloga, tariasi dėl elgesio taisyklių, kuriasi tinkamo elgesio modelius, juos išbando ir taiko savo kasdieniame gyvenime. Vaikai stengiasi suvokti, kad turi savarankišką vidinį pasaulį, suprasti, kad negali pamatyti ir žinoti, ką jaučia kiti. Pratinasi suprasti kitų emocijas ir jausmus, stengiasi tinkamai reaguoti. Vaikai patiria, kad ne visi pokyčiai yra malonūs, o kai kurie – net labai skaudūs (netektys, nelaimingi atsitikimai ir kt.). Vaikai pratinasi dalintis savo išgyvenimais, mokosi paprastų emocijų sunkumų įveikimo būdų. Vaikai skatinami apmąstyti, kalbėtis, kaip jų elgesys veikia kitus, ar jų norų, pomėgių, interesų tenkinimas nepažeis kitų žmonių norų. Pasitelkiant „Kimočiai“ programą vaikai ugdo emocinį intelektą, skatinami pozityviai elgesiui, lavina charakterį ir bendradarbiavimo įgūdžius.</p>
3.	Savireguliacija ir savikontrolė	Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.	Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai, įsivardinęs geba nusiraminti.	Grupės taisyklių kūrimas, vaizduotės žaidimai, jausmų įvardijimas, aiškinimasis, kaip reikėtų elgtis supykus, susierzinus, diskusijos pažiūrėjus filmuotą medžiagą ar perskaičius literatūros kūrinius apie veikėjų jausmus, poelgius.
4.	Santykiai su suaugusiais	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.	Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, žino kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.	Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, rodo jam savo prierašumą, žaidžia su juo, kreipiasi į jį pagalbos. Mėgdžioja suaugusiojo veiksmus, žodžius, intonacijas, nori veikti savarankiškai, tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus, mėgsta dirbti kartu su suaugusiu. Grupėje jaučiasi saugus: kalba, klausia, tariasi, diskutuoja apie tai, kuo vaikams gali padėti suaugusieji, kada suaugusiais galima pasitikėti, kada ne, kodėl. Žino, kad galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei, kaip reikia elgtis su nepažįstamais žmonėmis. Kai kurie vaikai bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų garsų. Kartu nutaria laikytis grupės

				elgesio taisyklių. Palaipsniui susipažįsta su įstaigos darbuotojais, jų veikla.
5.	Santykiai su bendraamžiais	Nusitekęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais	Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, kalbasi su kitais vaikais, rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti, užmezga ir palaiko artimus santykius su vienu ar keliais vaikais. Bando juos suprasti, atsiskleisti, atrasti bendrų interesų, bei sėkmingai spręsti kilusius nesutarimus. Kartu atlieka veiksmus su žaislais, daiktais, jais draugiškai dalinasi. Žaidžia su bendraamžiais įvairius žaidimus, taikiai diskutuoja, tariasi dėl žaidimų vaidmenų, siužeto ir veiklos. Veikia kartu su kitais vaikais, siūlydamas savo ir priimdamas kitų sumanymus. Padedamas suaugusiojo palaukia savo eilės, dalinasi žaislais. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdų ir kovoja už kitų vaikų teisę žaisti pačiam. Simpatizuoja kuriam nors vaikui, kartais turi kelis nepastovius žaidimų partnerius, su jais susipyksta ir lengvai susitaiko. Sėkmingai įsilieja į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia, gerbdamas kito vaiko asmeninę erdvę.. Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaiko su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp jų ir juos toleruoja. Pastebi kai kiti vaikai elgiasi ne pagal taisykles, pasako auklėtojai, supranta koks elgesys yra geras, o koks blogas. Žaidžia kūrybinius žaidimus: „Gydytojai“, „Parduotuvė“, „Policija“, „Šeima“, „Statybų aikštelė“, „Zoologijos sodas“, „Kosmonautai“, „Laboratorija“.
6.	Iniciatyvumas ir atkaklumas	Didžiuojasi savimi ir didėjančiais pasiekimais	Savo iniciatyva pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja, po tam tikro laiko tarpo veiklą pratęsia, kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.	Žaisdami, bendraudami, dalindamiesi žaislais vaikai pageidavimus ir norus mokosi išreikšti mimika, gestais, akimis. Patys bando susirasti veiklą ir turiningai ją plėtoti vieni ar su draugais. Pasirinkę sau patikusį žaislą ar priemonę atkakliai bando atlikti su juo įvairius veiksmus, kartoja daug kartų. Siekia savarankiškumo, bet jei nepavyksta laukia suaugusiųjų pagalbos, paskatinimo, padaršinimo. Vaikai skatinami veikti savarankiškai, laisvai, drąsiai išbandyti naujoves, įgyvendinti savo sumanymus. Susidomėję ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo jam ar vaikų grupei pasiūlytą veiklą ir ją atlieka susitelkę, išradingai, savaip, savarankiškai. Patys siūlo vaikams ar suaugusiajam įsitraukti į jų sugalvotas veiklas. Susidūrę su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo

				pagalbos. Nauja, įdomi, netradicinė veikla padeda vaikui susirasti įdomios veiklos, naujos informacijos, siekti užsibrėžtų tikslų ir realizuoti savo sumanymus.
7.	Problemų sprendimas	Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.	Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.	Supranta susidūręs su problema, bando spręsti pats, ieško įvairių sprendimo būdų, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus, stebi savo veiksmų padarinius, samprotauja, ką galima daryti toliau, nepavykus prašo suaugusiųjų pagalbos. Priima draugų ir suaugusiųjų žodinę pagalbą, tariasi su jais, atsižvelgia į jų nuomonę, mokosi iš savo ir kitų vaikų klaidų. Rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas, ieškant tinkamo sprendimo ir jį įgyvendinant, apmąstant pasekmes, panaudojus sprendimą. Noriai ieško atsakymų į klausimus, lanksčiai sprendžia problemas, stengiasi įveikti nesėkmes. Susidūręs su problema, atkakliai tęsia veiklą, kol pavyksta rasti sprendimo būdą. Sprendžia problemas, naudodamas bandymų ir klaidų metodą, kalbėdamas apie jas, išbandydamas įvairius sprendimus.

Socialinės kompetencijos ugdymui naudojamos priemonės: Asmeninis žaislas, ūgio matuoklė, popierinės kortelės vardui, užrašams; saugaus eismo, elgesio, bendravimo situacijų pratybų lapai; žaislai vaikams džiuginti (žaidimui su muilo, vandens burbulais, balionai); švenčių atributika; gaublys, saugaus eismo ir elgesio kortelės, knygelės, paveikslėliai, dėlionės, stalo žaidimai, LR herbas, gimtojo miesto herbas, socialinio turinio vaikiškos knygos, žurnalai; vaiko teisių kortelės ar paveikslėlių rinkiniai, knygelės; poelgio-pasekmės paveikslėliai arba kartoninės dėlionės; siužetiniai žaidimai (lėlės, vežimėliai, baldai, automobiliai, buities daiktai, darbo įrankiai (kastuvėliai, pagaliukai, laistytuvai, kempinės...) žaidimai poromis (šachmatai, šaškės), grupelėmis (domino, loto), žaislai-galvosūkių, statybinės detalės su sraigtais ir veržlėmis (medinės, plastmasinės, metalinės), kaladėlės (Duplo, Lego ir kt.), teminiai jų rinkiniai, konstruktoriai, mozaikos, kartoninės dėlionės (Puzzle ir kt.); širmelės, užtiesalai dėžės, krepšiai, pagalvėlės, kilimėliai; vaikiška bižuterija (karoliai, segės, dirželiai), rūbai, skraistės; atsipalaidavimo žaislai, (minkšti žaislai, kamuoliukai spaudymui rankomis; veidrodžiai; raminančios, aktyvinančios ir kt. priemonės), emocijų kamuoliai, sensoriniai rutuliai, sensoriniai indai, „Kimočiai“ žaislai, emocijų kortelės, jausmų nusiramino raktai, lapai su socialinėmis istorijomis, realius veiksmus vaizduojančios kortelės, simbolinės veiksmų kortelės, šviesos stalas, žibintuvėliai, veidrodžiai (didelis ir maži veidrodėliai), tyrinėjimų laboratorija, plastikinės stiklinaitės, pipetės, dažai, ledo kubeliai, akmenukai, monetos, blizgučiai, lipni juosta, gaublys, magnetinė lenta, interaktyvi lenta, programuojamieji robotukai, fotoaparatas, paslapčių dėžė, molis, druska, voleliai, mediniai pagaliukai, ausų krapštukai, šiaudeliai, skirtingo ilgio vamzdeliai.

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

Sveikatos saugojimo kompetencijai skiriamos 2 ugdymo(si) pasiekimų sritys: fizinis aktyvumas, kasdienio gyvenimo įgūdžiai. Fizinis aktyvumas ir kasdieninio gyvenimo įgūdžiai garantuoja vaiko asmens gerovę-stiprina vaiko sveikatą, sveikos gyvensenos įgūdžius, gerina jo emocinę savijautą.

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Esminė nuostata	Esminiai gebėjimai	Ugdymo gairės
1.	Fizinis aktyvumas	Kūrybiškai tyrinėja judesių įvairovę, susipažįsta su skirtingais judesiais, paprasčiausiai s sporto šakų veiksmis. Noriai, džiaugsmingai juda.	Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių - rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.	<p>Sudaromos sąlygos tenkinti prigimtinių vaiko poreikį judėti, patirti judėjimo džiaugsmą: palaikomas natūralus, spontaniškas judėjimas įvairioje aplinkoje ir įvairiose situacijose (patalpoje ir lauke, įvairiomis oro sąlygomis ir t. t.). Vaikai žaidžia jiems patinkančius judriuosius, ramius žaidimus. Vaikai drąsinami bėgioti, laiptuoti, šokinėti, ropoti, ridintis, šliaužti, kyboti, suktis, verstis, siūbuoti, suptis, čiuožti, slysti, spyruokliuoti, linguoti, stumti, traukti, mesti, ridinti, mušti, spirti, atmušti. Vaikai lavina kūno koordinaciją, atlikdami pusiausvyros pratimus. Išnaudojant turimą aplinką, erdvę, priemones, organizuojamas tikslingas vaikų fizinių ypatybių – greitumo, vikrumo, lankstumo, koordinacijos, jėgos, ištvermės – lavinimas; tikslingai sukuriama fizinį aktyvumą stimuliuojanti aplinka ir situacijos, kuriose vaikai norėtų išbandyti ir tyrinėti judesius ir veiksmus, kurti ir žaisti įvairius žaidimus. Smulkiosios motorikos judesiai lavinami piešiant, rašant, dėliojant dėliones, karpant, lipdant, konstruojant, mezgant, lankstant popierių, apvedžiodami įvairias figūras, pinant, siuvant, rišant kaspinus, raištelius ir t. t. Į fizinę veiklą įtraukiami visi vaikai (pagal jų išgales), siekiam, kad jiems būtų linksma ir gera judėti drauge. Žaidžiami komandiniai žaidimai, mokomasi laimėti ir pralaimėti, skatinamas kilnus elgesys rungtyniaujant. Vaikai skatinami pajusti grakščių judesių, kūno valdymo malonumą. Atkreipiamas vaikų dėmesys į jų kūno padėtį stovint, sėdint, einant, atliekant fizinius pratimus; pastiprinamos vaikų pastangos vaikščioti grakščiai, sėdėti nesikūprinant, stovėti pasitempus. Vaikai skatinami būti budrūs, atsargūs ir judėdami (žaisdami judriuosius žaidimus mankštindamiesi, važiuodami dviračiu. Palaikoma spontaniška ir organizuojama tikslinga fizinė vaikų veikla, rūpinamasi, kad aplinka būtų kuo saugesnė vaiko judėjimo poreikiams tenkinti. Vaiko savisaugos ir atsakomybės už savo saugumą jausmas stiprinamas, sudarant sąlygas judėti įvairiais būdais, skirtingu tempu, išbandant savo fizines galias.</p> <p>Tenkinant vaiko norą judėti, integruojant STEAM metodo ir KIMOCHIS programos elementus.</p>

2.	Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.	Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi. Tobulina savo higieninius įgūdžius: po valgio skalaują burną, valosi dantukus. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	Laikosi kasdienių gyvenimo įpročių, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą. Nusako, iliustruodamas pavyzdžiais iš savo aplinkos, kas stiprina sveikatą, o kas jai kenkia. Pateikia pavyzdžių, ką daro kasdien, kad gerai jaustųsi būtų sveikas. Vaikai skatinami analizuoti, diskutuoti, dalytis mintimis, patirtimi apie tai, kas, jų nuomone, daro žmogų stiprų ir sveiką, ką jie daro kasdien, kad būtų stiprūs ir sveiki. Laikomasi dienotvarkės ir režimo. Stebėdami suaugusiųjų mitybos įpročius vaikai nagrinėja, kaip maitintis yra sveika, o kaip ne. Vaikai pasakoja, ką jie dažniausiai valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei, aptaria valgiaraštį, papasakoja mėgstamus maisto produktus ir t.t. Vaikai skatinami diskutuoti, kurie iš jų vartojamų produktų, patiekalų yra naudingiausi augti, būti sveikiems, stipriems ir gerai jaustis. Su vaikais kalbama, kokių vitaminų turi įvairios daržovės, vaisiai. Suaugusiojo padedami gamina salotas, įvairius kokteilius iš vaisių ir daržovių.. Augina ir vartoja prieskonines žoleles. Suaugusiųjų prižiūrimas ar savarankiškai laikosi higieninių bei savarankiškumo įgūdžių: čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ar nosį, pasitraukia nuo draugų. Grįžę iš lauko pasikeičia šlapius rūbus ir avalynę.
<p>Sveikatos saugojimo kompetencijos ugdymui naudojamos priemonės: Įvairaus dydžio ir spalvų kamuoliukai. Kėgliai, pėdutės su sagutėmis, parašiutai: didelis ir mažas, šokdynės, apvalios pusiausvyros pagalvėlės, įvairaus aukščio ir dydžio kalneliai, lankai, gimnastikos suoliukai, tiltelis pusiausvyrai gerinti, masažiniai diskai, rankų treniruokliai, dygliuoti pusrutuliai, diskai vaikščiojimui "upės akmenys", rankutės, pėdutės neslystančiu pagrindu, lazda su kamuoliuku, rinkinys estafetėms, puslankių rinkinys, maišai šuoliams, tampri guminė juosta, gimnastikos lazdos, žiedai mėtymui, šaukštų-kiaušinių rinkinys, tunelis pralindimui, futbolo kamuoliai, krepšinio kamuoliai, gimnastikos kamuoliai, čiužiniai, minkštas kompleksas iš įvairių dalių pusiausvyrai – koordinacijai – orientacijai lavinti, kojokai, balansiniai diskai, masažiniai ritinėliai, trikrepsių stovai, salės futbolo vartai, "plytos" sportinėms užduotims atlikti, masažuokliai kojoms. Lauko žaidimų erdvė su STEAM priemonėmis: plytelių dėlionės, pagaliukai, akmenukai, kaštonai, giliukai, skarelės, kaspiniai, vanduo grūdinimuisi, judrūs žaidimai su vandeniu, žaidimai su muilo burbulais. Aktyvus žaidimai su šešėlių grupėje ir lauke („gaudyti savo šešėlį, sukurti šešėlių teatrą). Servetėlės, rankšluosčiai, dantų šepetėlis, pasta, higienos priemonės (muilas); priemonės, skirtos rūbeliams skalbti, džiovinti, priemonės maisto gaminimui: kepurėlės, prijuostėlės, staltiesės, vienkartiniai indai.</p>				

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

Komunikavimo kompetencijai skiriamos 3 ugdymo(si) pasiekimų sritys: sakytinė kalba, rašytinė kalba, mokėjimas mokyti. Sakytinė ir rašytinė kalba padeda vaikui pažinti aplinkinį pasaulį, tenkinti bendravimo ir savirealizacijos poreikį, keistis sumanymais, idėjomis, perimti tautos kultūros

paveldą bei gimtosios kalbos modelį, kloja vaiko mokymosi pagrindus. Mokėjimo mokytis sritis laiduoja mokymosi motyvaciją ir sėkmę, skatina aiškintis ką jau moka, žino, ką norėtų ir kaip galėtų išmolti.

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Esminė nuostata	Esminiai gebėjimai	Ugdymo gairės
1.	Sakytinė kalba	Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.	Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.	Klausosi suaugusiųjų kalbos, pasakojimų, skaitomų knygelių, klausia klausimus, mėgina į juos atsakyti. Vaikai patys bando kalbėti, pasakoti, klausti, atsakyti. Susitariame kreiptis į aplinkinius mandagiais žodeliais: ačiū, prašau paduoti, atsiprašau. Varto, stebi knygeles, enciklopedijas, paveikslėlius su įvairiais objektais juos pavadina žodžiu kas ten pavaizduota. Domisi literatūros kūrinių. Bando atpasakoti trumpus kūrinius, stengiasi išklaudyti kalbantįjį nepertraukdamas. Mėgsta klausytis sekamų pasakų, kai kurie savarankiškai jas kuria, išgalvotas istorijas pasakoja vaikams. Atkartoja tekstus, inscenizuojant pasakas ar kitus kūrinius. Deklamuoja eilėraščius. Su pedagogu kuria stalo ir lėlių teatro spektaklius. Atkartoja pasakų veikėjų judesius, veido išraišką, kalbos intonaciją, nuotaiką. Jau vaikui pažįstama knygelė, girdėtas pasakojimas pasiūloma „skaityti“ pačiam, remiantis iliustracijomis, užduodant skatinančius plėtoti pasakojimą klausimus. Nuolat pagal poreikį peržiūrimas ir atnaujinamas vaikų bibliotekos turinys, atsakant jau pabodusių knygelių, papildant naujienomis ir knygomis, vaikams aktualiomis temomis. Sukuriama patogi ir vaikams patraukli bibliotekos erdvė. Sudaroma galimybė vaikui tapti „mokytoju“ savo bendraamžiams.
2.	Rašytinė kalba	Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.	Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.	Atsineša įvairių knygų, žurnalų, įrengia biblioteką-skaityklą. Grupėje tyrinėja turimas knygeles, žurnalus, enciklopedijas aptaria jų iliustracijas, turinį, bando patys iliustruoti, kuria ir gamina rankų darbo knygeles. Domisi rašymo priemonėmis, spalvina piešinėlius, įvairiais rašikliais brauko, keverzoja, taškuoja vertikalias ir horizontalias linijas. Meniškaai jas apipavidalina, kuria raides iš gamtinių medžiagų, antrinių žaliavų, jas eksponuoja grupės ir įstaigos erdvėse, ieško gamtoje į raides panašių atvaizdų. Rašoma įvairiomis skirtingomis, aplinkoje atrandamomis „rašymo“ priemonėmis.

				<p>Supažindinti su raide per judesį. Išsportuoti raides savo kūnu imituojuant, kopijuojant pavyzdžius. Kopijuoja raides, paprastus žodžius, mėgina rašyti savo vardą. Aplinkoje atranda simbolių, raides, skaičius, pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Dėlioja raides, iš įvairių gamtinių medžiagų: šakelių, akmenukų, gilių, kankorėžių; Meistrauja raides iš antrinių žaliavų: dantų pastos dėžučių, ledų pagaliukų, kamštelių ir t.t. Rašo raides pirštu ant smėlio stalo. Žaidžia pirštukų žaidimus, atlieka imitacinius judesius pagal pasakos siužetą. Kompiuteriu ir kitomis priemonėmis rašo raides, žodžius, savo vardo pirmąją raidę, patį vardą. Aplinkoje pradeda pastebėti matomus žodžius, juos kopijuoti. Rašymo pradmenų formavimas, IKT įvardijimas ir naudojimas.</p>
3.	Mokėjimas mokytis	Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.	Mokosi žaisdami, stebėdami kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdami, ieškodami informacijos išbandydami, sprenddami problemas, kurdami, įvaldo kai kurias mokymosi strategijas, pradeda suprasti mokymosi procesą.	<p>Mėgdžioja bendraamžių ir suaugusiųjų veiksmus (išmoksta apsirengti, nusirengti, naudotis tualetu, pavadina daiktus). Visais jutimais pažįsta aplinkos daiktus ir reiškinius (liesdamas – „vanduo šlapias“, uosdamas – „gėlė kvėpia“). Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, sužinoti („kaip man užrašyti savo vardą“, „iš kur atsiranda sniegas?“). Nepavykus įveikti, prašo suaugusiojo pagalbos (riša batus, nepavyksta, sako „padėk užrišti, neišeina“). Aktyviai ieško informacijos įvairiuose informaciniuose šaltiniuose: enciklopedijose, knygose, piešiniuose ir kt. („kaip nupiešti katina?“, ieško knygelėje katino paveikslėlio). Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, stebi veiksmų pasekmes (stato bokštą iš kaladėlių- griūna, tada dėlioja kaladėles įvairiomis kryptimis, kol pavyksta, tada džiaugiasi: „pavyko“). Eksperimentuodamas, stebėdamas, tyrinėdamas išmoksta naujų sąvokų, daro išvadas (pasėja agurko sėklą, laisto, kasdien pažiūri, kiek paaugo, įvardija „agurko daigas“, „reikia padėti kur saulė ir palieti, kad augtų“). Tyrinėja priežasties ir pasekmės santykius („jei numesi puodelį – jisai suduš“). Mokosi pasitelkdamas pavyzdžius, klausdamas suaugusiojo arba draugų (paima kortelę su užrašu ir jį nukopijuoja arba paprašo suaugusiojo „pasakyk kaip parašyti žodį „mama“). Mokosi žaisdamas įvairius žaidimus (stalo ir kt.), judėdamas (bėgti pro kliūtis, šliaužti), klausydamas skaitomų</p>

				<p>tekstų, pasakojamų istorijų. Modeliuoja pasaulį žaidimuose, įvairiose veiklose (kūrybinis-vaidmenų žaidimas „Parduotuvė“, piešia piešinį „Aš sportuoju su šeima“). Žinias pritaiko kasdieninėse situacijose (norėdamas prie daiktų grupės parašyti skaičių, lentoje susiranda skaičiaus simbolį). Naujai gautą informaciją susieja su dalykais, kuriuos jau žinojo (pamatęs kaip gaisrininkai gesina gaisrą, demonstruoja jų judesius). Samprotaudamas daro išvadas iš jau turimos informacijos. Piešia save, žiūrint į veidrodį, komentuoja ką mato aptaria savo bruožus, nusako kas patinka savyje, skirtumus nuo draugų, atranda ką reiškia būti savimi. Piešia draugą ant permatomo paviršiaus, komentuojant ką mato, ką piešia, lygina. Pažysta ir įvardina emocijas, nustato jų priežastis. Kuria socialines istorijas, atrandant įvykių seką, priežasties pasekmės ryšį, atranda pasekmių sprendimą, būdų kaip ištaisyti blogą padėtį. Organizuojamos tolerancijos dienos. Kuria spektaklius, improvizuoja situacijas.</p>
<p>Komunikavimo kompetencijos ugdymui naudojamos priemonės: Lietuvių ir užsienio vaikų literatūros kūriniai, smulkioji lietuvių tautosaka, enciklopedijos vaikams, įvairūs plakatai pagal temas, daiktai, objektai, veiksmazodžiai, priešingybės, drabužiai, baldai, gėlės, vaisiai, daržovės, naminiai gyvūnai, žvėrys, paukščiai, buitiniai elektros prietaisai, metų laikai. Kortelės su raidžių simboliais. Kortelės su įvairiais paveikslėliais. Paveikslėliai situacijų, ryšio-pasekmės siužetiniam pasakojimui. Lavinamieji žaidimai: „Kas ne taip?“, „Kas bus vėliau?“, „Dalis ir visuma“, „Apibendrinančios sąvokos“, „Prielinksniai“, „Surask šešėlį“, „Nuotaikų loto“, „Profesijos“. Stalo žaidimai „Mano darbai“, „Loto namai“, „Domino spalvos“, „Grybų loto“, „Naminiai gyvuliai ir jų jaunikliai“, „Gyvūnai ir jų namai“, „Medžiai“. Dėlionės: įvairūs daiktai, filmukų, pasakų herojai, gyvūnai, paukščiai, spalvos ir formos. Raidžių loto. Stalo teatras, pasakų personažų drabužiai. Popierius, rašikliai, pieštukai, popieriniai lipdukai (įvairaus dydžio kortelės), atvirukai; atskiri pratybų lapai, įvairių užduočių vaikui rinkinys, lipdukai-raidynai, skaitmenys. Žaislinės knygelės vaikams (su iškirptais langeliais, perspektyviniu vaizdu, turinčios garso ir vaizdo efektų; žodžių kortelės, juostelės, skirtukai, žymekliai knygoms, simboliniai lipdukai; užrašai skirti kalbai ugdyti; muzikos įrašai (kompaktiniai diskai, garso kasetės). Sistemingai atnaujinamas gamtinių medžiagų kampelis (akmenukai, šakelės, kankorėžiai, gilės). Antrinių žaliavų kampelis (įvairios dėžutės, kamšteliai, pagaliukai, indeliai). Veidrodis. Šviesos stalas. Smėlio stalas.</p>				

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Pažinimo kompetencijai skiriamos 3 ugdymo(si) pasiekimų sritys: aplinkos pažinimas, tyrinėjimas, skaičiavimas ir matavimas. Aplinkos pažinimas padeda vaikui orientuotis kasdienio gyvenimo situacijose, suprasti gamtinę ir sociakultūrinę aplinką, žadina pagarbą gyvybei, meilę gimtinei, skatina norą pažinti. Skaičiavimas ir matavimas laiduoja vaiko mąstymo nuoseklumą, tikslumą ir lankstumą, skatina vaiko norą pažinti ryšių ir daiktų dėsningumus bei garantuoja sėkmingesnę mokymąsi mokykloje.

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Esminė nuostata	Esminiai gebėjimai	Ugdymo gairės
1.	Aplinkos pažinimas	Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtinius reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.	Nori pažinti ir suprasti save. Stebėdamas veidrodyje, žiūrėdamas nuotraukose atpažįsta save, savo artimus žmones. Tyrinėdamas savo kūną, žiūrėdamas plakatuose, knygose apie žmogų susipažįsta, parodo, įvardija žmogaus kūno dalis, kai kuriuos organus (širdis, oda, liežuvis ir kt.). Tyrinėdamas, stebėdamas aplinką, klausinėdamas, diskutuodamas, klausydamas skaitomų kūrinių, ieškodamas informacijos knygose, žaisdamas įvairius žaidimus (dėlionės, stalo žaidimai, loto, gyvūnų figūrėlės, vaisių, daržovių muliažai, vaidmenų žaidimai) atpažįsta, pavadina gyvūnus (naminiai, laukiniai, paukščiai, vandens gyvūnai, vabalai, vabzdžiai). Nusako aiškiausiai pastebimus jų požymius. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo ypatumus, panašumus ir skirtumus. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Atpažįsta gamtoje ar paveikslėliuose dažniausiai sutinkamus augalus pastebi ir nusako jų požymius, žino pavadinimus. Vartoja apibendrinančius žodžius (žolynai, gėlės, krūmai, medžiai, sodo, daržo augalai, vaistažolės). Tvarkingai ir saugiai elgiasi gamtoje, ją saugo, tausoją, rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai. Paaiškina, kodėl ir kaip reikia saugoti gamtą, taupyti elektrą, šilumą, vandenį. Moka rūšiuoti atliekas. Įvairiais pojūčiais nusako daiktų savybes (ragaudamas – saldus, rūgštus, sūrus; uostydamas – kvepia, be kvapo, smirdi; įsiklausydamas – čėža, girgžda, čiuaba; liesdamas – šiurkštus, švelnus, birus, šaltas; apžiūrėdamas – gražus, raudonas, didelis ir pan.). Žaisdamas su techniniais žaislais susipažįsta su transporto priemonėmis, jų veikimo būdais (mašina - lengvasis automobilis, autobusas, troleibusas, traktorius - važiuoja; lėktuvas, sraigtasparnis - skrenda; laivas, valtis - plaukia). Stebi gatve pravažiuojančias mašinas, važiuodamas su tėvais, įsimena pagrindinius saugaus eismo ženklus, taisykles. Domisi kompiuteriais (žaidžia kompiuterinius žaidimus), telefonais (žaisliniais ir tikrais), fotoaparatais (fotografuoja, žiūri nuotraukas, komentuoja). Atranda skaitmeninių

			<p>technologijų panaudojimo galimybes (skaitmeniniai fotoaparatai, planšetiniai kompiuteriai su mikrofonu, garsiakalbiu, mobilieji telefonai su fotografavimo galimybėmis), noriai mokosi jais naudotis. Pastebi pokyčius savo aplinkoje, orientuojasi darželio aplinkoje. Ieškodamas informacijos knygoje, tyrinédamas, žaisdamas susipažįsta su kai kuriais negyvosios gamtos objektais (vanduo, jo reikšmė žmonėms, gyvūnams, augalams; smėlis, dirvožemis, sniegas); stebédamas - gamtos reiškiniais (lietus, vaivorykštė, griaustinis, žaibas, šerkšnas), pastebi oro, klimato reiškinių pasikeitimus visais metų laikais; žino metų laikus ir išvardina juos, jiems būdingus požymius (dėlioja dėliones, žiūri paveikslėlius, piešia, pramogauja su rogutėmis, pasakoja, aptaria, ką mėgsta veikti įvairiais metų laikais). Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti. (pvz.: ugnikalnių, geizerių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audros). Pradeda suprasti Visatos dėsnius (kosminės dulkės, meteoritai – dangaus kūnai, krentantys ant Žemės paviršiaus), Saulės sistemos planetų (Jupiteris, Venera, Žemė ir kt.) ir kitų dangaus kūnų (žvaigždės, žvaigždynai, Mėnulis – Žemės palydovas) ryšius bei ypatumus (Venera karščiausia, Neptūnas – vandeningiausias, Marse – smėlio audros ir kt.). Nusako paros trukmę pagal gamtos reiškinius (šviesa-diena; tamsa – naktis; saulė teka – rytas, leidžiasi – vakaras), suvokia parų keitimąsi, vartoja sąvokas: šiandien, vakar, rytoj. Ekskursijų, išvykų metu susipažįsta su gimtuoju miestu: pavadinimu, žymiais objektais – zoologijos sodas, botanikos sodas, muziejus, teatras, bažnyčia, parduotuvė, mokykla, biblioteka, upė, sporto arena. Bendraudamas su artimais žmonėmis – sužino ir pasako jų vardus, pavardes, gatvę, kurioje gyvena, namo numerį, tėvų ir kai kurias kitas profesijas (aktorius, pardavėja, mokytojas, policininkas); žaidžia siužetinius vaidmenų žaidimus „Parduotuvė“, „Ligoninė“, varto knygas apie profesijas, žaidžia stalo žaidimą „Profesijos“. Domisi savo gimtinės istorija, Lietuvos žinomais žmonėmis, kultūros ir gamtos paminklais. Pasako savo</p>
--	--	--	--

				šalies ir jos sostinės pavadinimą. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami anksčiau, kaip jie pasikeitė. Pasakoja apie kalendorines šventes.
2.	Tyrinėjimas	Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą ir bandymą).	Gyvosios ir negyvosios aplinkos tyrinėjimas įvairiose erdvėse, naudojant tyrinėjimui skirtas priemones; pastebėtų reiškinių, žmonių gyvenimo, darbo kitų veiklų tyrinėjimas, aiškinimasis, kaip saugiai tyrinėti aplinką, kaip reikėtų naudotis tyrinėjimui skirtais įrankiais ir priemonėmis, aiškinimasis apie draugiškos žmogui aplinkos kūrimą, išsaugojimą. Domisi aplinka, gyvūnais, augalais, išskiria jų savybes, stebi, kaip jie auga, mėgsta stebėti kaip elgiasi įvairūs gyvūnai, išskiria jų bruožus, savybes, kalbėdamas apie juos, kartais susieja skirtingus pastebėjimus. Noriai atlieka paprastus stebėjimus (vabalai, vabzdžiai, moliuskai), bandymus, samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. Paaiškina, kad su gyvais padarais reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip elgtis. Aktyviai tyrinėdamas aplinką, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius, kitas priemones, lygina daiktus, medžiagas, gyvūnus, augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja. Aptaria stebėjimų, bandymų rezultatus, išradingai, kūrybiškai pristato. Pats pasirenka žaidimui ar veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko, juos tyrinėja, suvokia ryšį tarp medžiagos iš kurios daiktas padarytas ir jo paskirties. Domisi, kaip žmonės gyvena kitose šalyse, kaip gyveno anksčiau. Pažįsta informacijos kodavimo elementus, ieško dėsningumų duomenyse, atpažįsta objektą pagal jo esminį požymį. Nuosekliai, žingsnis po žingsnio nusako, kaip pavyko pasiekti rezultatą.
3.	Skaičiavimas ir matavimas	Nusitekęs pasaulį pažinti pažinimui skaičiuodamas ir matuodamas	Geba skaičiuoti daiktus palyginti daiktų grupes pagal kiekį, vartoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas.	Žaisdamas, manipuliudamas įvairiais daiktais (pieštukais, kaladėmis, mašinomis, kaštonais, akmenukais, kamuoliais) susipažįsta su kiekio ir skaičiaus samprata. Sudaro grupę iš atskirų daiktų, išskiria iš grupės daiktą, vartoja žodžius „vienas“, „daug“, „mažai“, „nė vieno“. Suranda, parodo, pasako kokių daiktų aplinkoje (grupėje, salėje, kieme) yra „po vieną“.

		<p>Geba grupuoti daiktus pagal spalvą formą, dydį. Jaučia dydžių, skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius kuriais apibūdinamas atstumas ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę.</p>	<p>„daug“ (vienas: namelis, kilimas, viryklė; daug kamuolių, knygų, mašinėlių, gėlių, kibirėlių). Pastebi, kaip sudaryta elementų seka. Lygina dvi daiktų grupes uždėdamas vieną ant kito (raudonos, žalios kaladėlės), pridėdamas, atimdamas ir įvardija „po lygiai“, „daugiau“, „mažiau“. Skaičiuodamas susipažįsta, pradeda vartoti terminus „sudėti“, „atimti“, „kiek bus“, „kiek truks“ ir pan. Matydamas aplinkoje (ant sienos, durų, grindų, kėdutės, knygelėse, žaidimuose, ant pravažiuojančio autobuso) atpažįsta skaičiaus simbolį, gali juo pažymėti daiktą ar daiktų grupę. Skaičiuoja analizatoriais: kiloja, liečia; rodo ir sako; vėliau tik akimis skiria daiktus, sudarančius grupę. Skaičiuoja iki 5; iki 10 (pirštus, pieštukus, obuolius, mergaites ir berniukus, paveikslėlyje pavaizduotus daiktus). Dėlioja dėlionės „Skaičiai“ (nupieštų daiktų kiekį susieja su skaičiumi: 3 vėžliukai – 3; 5 drugeliai – 5); „Skaičių loto“, „Išmok skaičiuoti“. Dėlioja skaičius eilės tvarka ant magnetinės lentos, žaidžia skaitliukais, spaudžia kompiuterio klaviatūrą. Stebėdamas, apžiūrėdamas save, kitus žmones, pasako ko yra po vieną (apie kūno dalis) – nosis, galva; po du – rankos, kojos, akys; daug – plaukų, dantų. Žaidžia pirštukų žaidimus, klausosi eilėraščių, pasakų. Žaidžia vaidmenų žaidimus „Parduotuvė“ naudodamiesi „pinigais“, nustato prekės kainą, perka, parduoda. Pradedama vartoti kelintinius skaitvardžius (išsirikiavusius vaikus eilėje pasako kelintas iš kairės – antras, trečias; eilutėje keturi balti kiškučiai, viduryje pilkas – kelintas pilkas). Dainelės, eilėraščiai, padedantys lengviau įsidėmėti skaičius, skaičiuoti, judrieji žaidimai, loginės užduotys, lavinamieji žaidimai kompiuteriu. Tyrinėdamas aplinką, stebėdamas gamtą, piešdamas spalvotais pieštukais, liedamas guašo spalvas susipažįsta su pagrindinėmis spalvomis, skiria, pavadina jas, atranda atspalvius, sužino „šiltos“, „šaltos“ spalvos, derina piešiniuose, aptaria aprangos spalvas, dėlioja spalvų dėlionės, rūšiuoja rutuliukus pagal spalvą, stato iš spalvotų kaladėlių, kuria iš spalvotų skrituliukų ant šviesos stalo. Dėliodamas įvairias formų dėlionės,</p>
--	--	---	---

			<p>mozaikas, konstruodamas, statydamas iš kaladžių, stebėdamas dangaus kūnus (saulė, mėnulis, žvaigždė) atranda įvairius daiktų pavidalus, pažįsta, pavadina pagrindines figūras. (trikampis, skritulys, keturkampis), ieško paveikslėlių knygoje, pasako panašios formos pavyzdžių (skritulys – saulė, ratas; keturkampis – skara, kilimas, kompiuteris; trikampis – stogas; apskritimas – lankas; ovalas - kiaušinis). Klasifikuoja daiktus pagal dydį. Skiria plokščias ir erdvės figūras (skritulį ir rutulį; kvadratą ir kubą) – (pvz.: apšviečia prožektoriumi kokią nors erdvinę formą, kad ekrane (ant sienos) matytų daikto vaizdą (atspindį). Samprotauja, kuo skiriasi du objektai. Kvadratas yra plokščias ir turi du matmenis - ilgį ir plotį; kubas turi tris matmenis - ilgį, plotį ir aukštį). Orientuodamasis erdvėje skiria daiktų padėtį savo kūno atžvilgiu, vienas kito atžvilgiu. (Lavinamasis žaidimas su skėčiais „Skėčio istorijos“ – skirs „aukščiau“, „žemiau“, „virš“, „po“, „šalia“, „greta“, „už“, „tarp“, „prie“, „paskui“, „viduje“, „išorėje“ ir pan.) Skiria plokštumos ir erdvės figūras („Veidrodiniai atspindžiai“ – pvz.: kelias veidrodines sienas turinti dėžė ar darželio erdvė, kurioje veidrodžiai pritvirtinti tokiu būdu). Parodo „kairė“, „dešinė“ (ranka, koja), parodo, atlieka veiksmus nurodančius kryptį: „dešinė“, „kairė“, „atgal“, „į priekį“, „žemyn“. Įvardija daiktus, esančius netoli jo, supranta žodžių reikšmes: „arčiau“, „toliau“. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan.</p> <p>Orientuojasi popieriaus lape (viršus, apačia, supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią; rašo žodžius iš kairės į dešinę). Uždėjimo, pridėjimo būdu nusako daikto dydį (varsto piramides, lygina juosteles, pieštukus, kaladėles), deda nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. Grupuoja daiktus pagal vieną požymį, po to pagal keletą (pagal spalvą, formą, dydį, paskirtį ir kt.) Lygindamas tos pačios formos, bet skirtingo dydžio daiktus, vartoja jų skirtumus apibrėžiančius žodžius. Atkuria, pratęsia, skirtingų formų, dydžių</p>
--	--	--	---

			<p>sekas (pvz.: vaizduoja matytą vaizdą – ratilus vandenyje, atsiradusius mėtant akmenukus. Piešia mažą apskritimą, aplink jį – vis didėjančius apskritimus). Vartoja apibendrinančius žodžius (žaislai, vaisiai, daržovės, baldai). Rūšiuoja pagal pavyzdį; pagal balsinę užduotį. Veikdamas su daiktais įvertina jų dydį, savo rankos, kūno atžvilgiu: ima daiktus dviem pirštais, išskėstomis rankomis; nuo grindų, stalo, lentynos suvokdamas savo kūno ir daiktų dydžių skirtumą. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis ir kt.) Tyrinėdamas, matuodamas įvairiais būdais (liniuote, sprindžiu, pagaliukais, žingsniais, virve, ūgio matuokle), pilstydamas įvairias medžiagas iš indo į indą, keičiant indų formą (vandenį, smėlį, sniegą, kruopas, sėklas, giles), sverdamas (svarstyklėmis, saujomis) susipažįsta su daiktų, medžiagų ilgiu, mase, tūriu, talpa. Matuodamas atstumą, ilgį, masę (veikiančią jėgą), taiko vieną ar kelis sąlyginius matavimus. Suvokia laiko tėkmės požymius: pagal kasdieninę vaikų veiklą (diena – naktis), pagal gamtos reiškinius (šviesu – tamsu, saulė – mėnulis), pagal suaugusiųjų darbą. Laiko trukmės suvokimui naudojami smėlio laikrodžiais. Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų seką ir būdingus jiems požymius</p>
<p>Pažinimo kompetencijos ugdymui naudojamos priemonės:</p>			<p>Informaciniai leidiniai (enciklopedijos „Pažink gamtą“, „Tai, bent, oho“, „Kurkadakas“, knygos („Mūsų klimatas“, „Mano diena“, „Ūkis. Figūros, skaičiai“, „Švari žemė“, „Kitsy enciklopedija vaikams“, „Kakės Makės veiklos kalendorius“ ir kt.) Stalo žaidimai („Išmok skaičiuoti“, „Metų laikai“, „Spalvos“, STEAM konstruktoriai, STEAM rinkinys „Planetos“, STEAM magnetinės figūros ir kt.) Plakatai („Kaip juda mano kūnas“, „Prijuostė su vidaus organais“, „Tiltai“, „Statiniai“, „Ta, kuri gyvena kriauklėje“, „Kriauklių įvairovė“, „Žuvies kūno dalys“, „Vabzdžiai“, „Sraigės judėjimo paviršiai“ ir kt), paveikslėliai („Ką dar galima tyrinėti?“, „Odos ir plaukų spalvos tyrinėjimo juostos“, „Lietuvos žinomi žmonės, kultūros ir gamtos paminklai“ ir kt.), muliažai („Žmogaus kūnas“, „Dantys“ ir kt.), trafaretai („Stebuklingas kubas“ ir kt.), kortelės („Baltų raštų ženklai ir simboliai“, „Nuožulnioji plokštuma“, „Paprastieji mechanizmai. Vežimėlio surinkimo kortelės“, „Paprastieji mechanizmai. Skridinio surinkimo kortelės“, „Dvimatės ir trimatės figūros“, „Geometriniai raštai“ ir kt.), užduočių lapai („Užduočių kilimėlis keturiems programuojamiems robotukams“ ir kt.), galvosūkių („Sudėliok programą“, „Atsakingas elgesys skaitmeninėje erdvėje“ ir kt.), stebėjimų bei tyrimų fiksavimo lapai („Pulso stebėjimo lapas“, „Vežimėlio su kroviniu judėjimo nuožulniąja plokštuma registracijos lapas“ ir kt.) gamtos garsų įrašai („Atspėk paukštelį pagal jo balselį“ ir kt.), edukacinė animacija („Virtuali pasaulio pažinimo pamoka Elektra“, „Profesijos“, „Kūno dalys“, „Vaistažolės“, „Mįslės apie daržoves“, „Saulės sistema“, „Drugelio gyvenimo ciklas“, „Vandens apytakos ratas“, „Ledas, vanduo, garai“, „5 eksperimentai su vandeniu“, „Gamtos reiškiniai, kurių negalima matyti“ ir kt.). Žaislai tapatinimui, grupavimui,</p>

rūšiavimui, serijų dėliojimui, išardomieji ir sudedamieji žaislai, konstruktoriai, daiktų modeliai. Pinigų pavyzdžiai. Didaktinės skaičiavimo priemonės, erdvinės ir plokštuminės geometrinės figūros, veidrodžiai, veidrodinės sienos. Smėlis, akmenukai, vanduo, sniegas, ledas, molis, gamtinė medžiaga, medžio lentelės, popieriaus lapai (šiukštus, grublėtas), muilo burbulai, plunksnos, puodeliai, laistytuvai, žemė sėjimui ir auginimui ir kt. Didinamieji stiklai, mėgintuvėliai, piltuvėliai, matuokliai, kolbos, įvairaus dydžio šaukštai, vienkartiniai puodeliai, lėkštės, buteliukai, siūlai, kempinės, vandenį sugeriančios medžiagos, įvairios medžiagų skiautės, skaičiavimo pagaliukai, pipetės, sąvaržėlės, ausų krapštukai, bambukiniai iešmeliai, šiaudeliai, svirtinės svarstyklės, termometrai, žiūronai, laikrodžiai, magnetai, spyruoklės, smėlio laikrodžiai. Magnetinė lenta su magnetinėmis figūromis, skaičiais, šviesos stalas, peršviečiamos plastiko geometrinės figūros šviesos stalui, pakabinama priemonė „Metų laikai“, kljuojama prie stiklo priemonė „Meteo“, gaublys, žemėlapiai. Žmonių buities, profesijų, kūrybinių – vaidmenų žaidimų atributai, įrankiai (sodo, daržo, namų tvarkymo, meistravimo), buitinė technika (tikra arba žaislinė), žibintuvėliai, techniniai žaislai (žybsintys, prisukami, elektriniai), laikrodis, termometrai (vandens, oro, kūno šilumos). Priemonės paprastųjų mechanizmų (pvz.: svertui, ratukams ir ašiai, vežimėliui) konstravimui: liniuotės, įvairaus dydžio silikatinės plytos, įvairaus dydžio faneros plokštės, ratukai, varžtai, veržlės, metalinė montažinė perforuota juosta. Priemonės susipažinimui su elektros energija, atsinaujinančiais energijos ištekliais: galvaninių elementų su laikikliu komplektas, kaitrinė lemputė, šviesos diodai, saulės elementas, ventiliatorius, jungiamieji laidai, elektros variklis, rodyklinis multimetras, bulvės, cinkuotos juostelės, „krokodilo“ tipo gnybtai. Priemonės informacinio mąstymo ugdymui: planšetiniai kompiuteriai arba mobilieji telefonai su fotografavimo (filmavimo) galimybe ir įdiegtomis papildytosios realybės programėlėmis, skaitmeniniai telefonai, skaitmeninės nuotraukos, mikrofonai, ausinės, spalvinis spausdintuvas, garso grotuvas, multimedijos projektorius. „STEAM Park“ ir programuojamo traukinio kaladėlių rinkiniai, programuojami robotukai.

MENINĖ KOMPETENCIJA

Meninei kompetencijai skiriamos 3 ugdymo(si) pasiekimų sritys: kūrybiškumas, estetiškas suvokimas, meninė raiška. Kūrybiškumas išlaisvina vaiko vaizduotę, mąstymą, skatina originalumą bei unikalią saviraišką, prigimtinių talentų ir fizinių galimybių plėtojimą. Estetinis skonis ir meninė raiška (šokis, vaidyba, muzika, dailė) – praturtina jo vaizduotės ir emocijų pasaulį, plėtoja saviraiškos bei kūrybinės veiklos galimybes, padeda atsiskleisti jo individualumui.

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Esminė nuostata	Esminiai gebėjimai	Ugdymo gairės
1.	Kūrybiškumas	Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.	Savitai reiškia savo sumanymus įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.	Kūrybiškumui ugdyti būtina saugi, vaiko saviraišką skatinanti aplinka. Sudarytos sąlygos spontaniškai vaikų kūrybai plėtoti: pateikiamos įvairios netradicinės priemonės, medžiagos, dirbtuvėlės, nauji veiksmai ir daiktai. Vaikai sugalvoja naujų idėjų, netikėtų sprendimų, skirtingų veikimo būdų, drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti savaip. Naudoja kūrybinius, jausmų, vaizduotės, situacinius, improvizacinius žaidimus. Pristato meninės kūrybos darbus. Savitai reiškia savo sumanymus įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina. Kūrybiškumui atsiskleisti ir jį plėtoti

				<p>taikome STEAM inovacijas, nes kurdami vaikai domisi naujais, nežinomais, sudėtingais meninės raiškos ir dizaino dalykais. Ieškodami kūrybinių sprendimų geba įsivaizduoti, fantazuoti, ieškoti netikėtų idėjų-jas pertvarkyti ir pritaikyti. Kūrybinės dirbtuvėlės pritaikytos kaip veiklos forma, įkvepianti konteksto kūrimo galimybes, skatinančias drąsiai naudoti netradicines raiškos priemones: kai skirtingos medžiagos ir daiktai integruojami į bendrą kūrybinę kompoziciją. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentarais, gestais, mimika, improvizacija.</p>
2.	Estetinis suvokimas	Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.	Džiaugiasi savo ir kitų kūryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais, pastebėjimais, vertinimais.	<p>Stebi, aptaria, intuityviai išgyvena įvairius meno kūrinius. Varto dailės knygeles albumus, reprodukcijų rinkinius, spalvotas atvirutes, nuotraukas, iliustracijas, apžiūri įvairias meno parodas, susipažįsta su tautodailės kūriniais. Klausosi žodinės kūrybos, muzikos kūrinių. Stebi, vertina, kuria šokius. Atlieka įvairių žanrų, šokių judesius. Perteikia trumpą šokių siužetą, pasirinktą nuotaiką, išreiškia erdvės ir ritmo pojūtį naudodami įvairias išraiškos priemones (vėliavėles, skareles, kamuoliukus, kaspinus ir t.t.) Jaučia džiaugsmą, supranta ir moka išreikšti šokio charakterį, nuotaiką, energiją. Žiūri spektaklius ir savo išgyvenimus išreiškia piešiniu arba kitokia dailės veikla. Dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, stebi kūrybos procesą vykstantį artimiausioje aplinkoje ir dalyvauja jame pats. Susitinka su menininkais, kūrybingais suaugusiais, perima patirtį, gauna kūrybos impulsą. Aptaria parodas, koncertus, konkursus, šventes patiria ir išgyvena įvairias emocijas, spontaniškai atliepia išgyventus jausmus. Taip pat skatinamas įsivertinti savo veiklą, dalintis bei aptarti kelionių, išvykų, matytų spektaklių, parodų įspūdžiais.</p>
3	Meninė veikla	Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.	Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas,	<p>Vaikai nuolat dainuoja, šoka, klausosi muzikos, groja, muzikavimą sieja su kitomis veiklos rūšimis. (piešiant, lipdant klausosi muzikos, mankština lydimas muzikos, vaidina, improvizuoja pagal muziką išreikšdamas savo kūrybiškumą, išradingumą ir fantaziją). Klausosi, susipažįsta, dainuoja lietuvių liaudies</p>

		<p>vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p>	<p>dainas, lopšines, žaidimus, mėgdžioja skaičiuotes, erzimus, ūkavimus. Šoka pavieniui ir grupelėmis lietuvių liaudies ratelius, žaidimus, įvairių žanrų šokius rateliu, linijose, porose, solo naudodamiesi atskiram šokiui reikalingomis pagalbinėmis priemonėmis: kaspinais, skarelėmis, vėliavomis, spalvingomis skraistėmis.</p> <p>Šokio charakteriui atskleisti pasirinkdami skirtingus erdvės, tempo pojūčius, nuotaikas.</p> <p>Dainėles sieja su atitinkamu metų laiku, muzikuodamas dalyvauja kalendorinėse šventėse, įstaigos tradicijose. Klausosi, išgyvena, atlieka kitų tautų muzikos kūrinius, klausydamasis bei pats muzikuodamas susipažįsta su pasaulio profesionaliaja bei liaudies kūryba. Klausosi programinės liaudies ir profesionaliosios vokalinės ir instrumentinės muzikos gyvo atlikimo ir įrašų. Išgirsta, susipažįsta ir skiria kai kuriuos liaudies ir pagrindinius klasikinius muzikos instrumentus, skiria ir apibūdina skleidžiamų garsų tembrą. Išgirsta, įsijaučia, atliepia gamtos „muziką“ – lietaus teškenimą, medžių ošimą, įvairių paukščių kalbų pamėgdžiojimus, bando įsiklausyti „išgirsti“ tylą, triukšmą. Bando skirti klausomo kūrinio nuotaiką: linksma-liūdna, pats atliepia ją tai nuotakai būdingais kūno ir mimikos judesiais. Pasyviai klauso ir veikdamas atliepia dinamines kūrinio savybes: tyliai, garsiai. Klauso ir atliepia judesiais muzikinio kūrinio tempo skirtumus: lėtas, greitas, klausydamasis pasyviai, skiria ir apibūdina žodžiu šiuos skirtumus. Ieško žodžių nusakančių ir apibūdinančių klausomą kūrinių, ar jo skirtingas dalis: gyva, rami, iškilminga, graudi, niūri ir t. t. Klausosi suaugusio, muzikos pedagogo ir kitų atlikėjų atliekamų kūrinių ir įrašų: maršo, lopšinės, polkos, dainų, kitų šokių melodijų. Įsiklausydamas bando skirti ir pavadinti pats arba padedamas suaugusiojo įvairius muzikinius žanrus (opera, baletas, simfonija), atlikėjus (solistas, choras, orkestras). Klausosi, bando skirti, skiria ir atpažįsta kasdienėje veikloje naudojamus muzikavimo</p>
--	--	---	--

			<p>instrumentus: būgnelį, dūdelę, barškutį, skudutį, varpelį. Bando laisvai išreikšti save spontanišku dainavimu, mėgina, išbando savo balsą intonuodamas eilėraščius, dainas, savo vardą, „atranda“ savo balso galimybes. Pratinasi ir išmoksta dainuoti ansamblyje, dainuoja be pritarimo ir su pritarimu solo, duetu ir t.t., teisingai išmoksta artikuliuoti, intonuoti. Muzikos mokytojo padedamas atlieka vokalinius pratimus, balso intonacija išreiškia dainos nuotaiką, mokosi dainuoti švelniai, minkštai, natūraliai, įgyja gebėjimą dainuojant taisyklingai kvėpuoti, išdainuoti įvairaus ritminio sudėtingumo dainas, jausti ansamblišumą, laiku kartu pradėti ir baigti dainos atlikimą. Dainuoja greitas ir lėtas dainas, įvairaus ritminio sudėtingumo. Dainuodamas atliepia ritminiais judesiais charakteringus dainos motyvus, improvizuoja garsu, judesiu (ploja, trepsi, sukasi, linguoja ir t. t.). Dainuodamas pagal amžių atliekamą repertuarą, išimena dainų žodžius, melodiją, išgyvena sceninio atlikimo džiaugsmą, patiria teigiamas emocijas, jomis dalijasi su draugais. Groja savo iniciatyva ir pedagogo prašomas žaislais-instrumentais skleidžiančiais ir tokio aukščio garsus, kuriais galima atlikti įvairų ritmą, nesudėtingą melodiją (dūdelėmis, švilpynėmis ir kt.). Džiaugiasi muzikuodamas, grodamas. Vaidina įsivaizduojamus veikėjus, situacijas ir aplinkybes, įsijausdamas į vaidmenį spontaniškai imituoja, mėgdžioja įvairius garsus, judesius intonacijas. Mėgdžioja gyvūnų, paukščių, gamtos garsus. Klausosi pedagogo sekamų tekstų, nusakomų, įsivaizduojamų aplinkybių, improvizuoja, imituoja, interpretuoja garsus ir judesius. Stebi, klausosi, vertina pedagogo vaidybą, ištraukia į vaidinimą, pats perima iniciatyvą. Vaidina kartu su visais, su grupe vaikų, vienas. Kurdamas dialogus tarp įsivaizduojamų veikėjų, išraiškingai imituoja veiksmus, judesius, žodžius, balso intonaciją, veido mimiką. Įsijaučia į kuriamo veikėjo situaciją, spontaniškai reiškia emocijas. Vaidindamas naudoja įvairias priemones: kaukes, lėles, pirštines lėles. Vaidybos</p>
--	--	--	---

			<p>raiškai pajvairinti naudoja tikrus daiktus: skraistes, aprangos elementus, kaukes, širmas bei kitas priemones. Patys gamina lėles iš popieriaus, kartono, audinių skiaučių, įvairios gamtinės medžiagos. Piešia dekoracijas, kuria sceninę aplinką iš esamų arba paties padarytų daiktų, darbelių. Stebi įvairius teatro vaidinimus grupėje, darželyje, teatre. Klausydamasis literatūros kūrybinių improvizuoja. Kalendorinių švenčių, pramogų, koncertų, teatro vaidinimo, gimimo dienų šventimo metu būna aktyvus dalyvis. Vaidindamas, žaisdamas, šokdamas, muzikuodamas, deklamuodamas jaučia ne tik džiaugsmą, bet ir išreiškia save, susipažįsta su jį supančia aplinka.</p>
<p>Meninės kompetencijos ugdymui naudojamos priemonės:</p> <p>Vizualinei raiškai: balti ir spalvoti skirtingos tekstūros popieriaus lapai, spalvotos kreidelės, spalvoti ir paprasti pieštukai, spalvotos vaškinės ir aliejinė kreidelės; teptukai, akvarelės dažai, įvairių formų kempinė, liniuotės, klijai, blizgučiai, įvairių spalvų servetėlės, šiaudeliai, žirklys, įvairių spalvų siūlai, gvašas, vienkartinės lėkštės, lipnios juostelės, dekoratyvinės vielutės, plastikas, mentelės, plastilinas. Gamtinė medžiaga: šakelės, kankorėžiai, lapai, spygliukai, žiedai, samanos, gilės, kaštonai, riešutų kevalai. Antrinės žaliavos: įvairių formų buteliukai, skirtingų spalvų ir dydžių kamšteliai, plastikinės šakutės, maišeliai, įvairi pakavimo plėvelė; skaitmeninės ugdymo priemonės. Muzikos raiškai: liaudies ir klasikiniai pučiamieji, styginiai, mušamieji, klavišiniai muzikos instrumentai (toniniai būgnai, tambūrinai, mėnulio būgnas, lietaus lazda, metalofonai, trikampiai, toniniai varpeliai, pagaliukai, fleitos, saksofonas, kanklės, dambrelis, melodika, pianinas); parašiuotas, kamuoliai, skarelės, lėlės; CD įrašai, grotuvas, stiprintuvas, kolonėlės, mikrofonas, kompiuteris, internetas, metodinė/dalykinė literatūra; skaitmeninės ugdymo priemonės, išmanioji lenta, interaktyvios grindys.</p> <p>Šokio raiškai: speciali apranga ir avalynė, CD įrašai, grotuvas, juostos, gėlės, „bumbulai“, skarelės, vėliavėlės, lazdos, skrybėlės, kepurės, parašiuotas, skraistės.</p> <p>Vaidybos raiškai : širmelė ir kt. įranga teatrui, pirštukų lėlės, lėlės marionetės, lėlės ant lazdelių; įvairios dekoracijos, sceniniai rūbai; CD įrašai, grotuvas, metodinė/dalykinė literatūra.</p>			

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaikų pažanga ir pasiekimai

- ✓ Ikimokyklinio ugdymo rezultatas yra vaikų pasiekimai.
- ✓ Vaiko ugdymosi pasiekimai – tai ugdymosi procese įgyti vaiko gebėjimai, žinios ir nuostatos.
- ✓ Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) pasiekimus bei daromą pažangą kaupimas, interpretavimas, apibendrinimas.
- ✓ Vaikų ugdymo pažanga – tai vaikų pasiekimų ūgtelėjimas per tam tikrą laiką.

Kaip vyksta vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimas?

- ✓ Vaikų pažangą ir pasiekimus vertiname remiantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“. Vaikų vertinimas atliekamas elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“ pagal 18 ugdymosi sričių, kurios apima visus svarbiausius vaiko nuo gimimo iki šešerių metų pasiekimus.
- ✓ Vaikų pasiekimai fiksuojami visus metus, kai tik mokytojai, švietimo pagalbos specialistai pastebi vaiko naujai atsiradusį ar patobulėjusį gebėjimą. Šiuos gebėjimus mokytojai, specialistai pažymi savaitės veiklos plano refleksijoje. Tokiu būdu nuolat kaupiama informacija apie vaiko ugdymosi rezultatus. Stebėjimas – pagrindinis vaiko pažinimo vertinimo būdas.
- ✓ Vertinimas atliekamas 2 kartus metuose. Pirmas vaikų įvertinimas atliekamas iki einamų metų gruodžio 31 d., antras iki gegužės 25 d. Įvertinus vaikų pasiekimus mokytoja atitinkamai nustato pasiekimų žingsnelį ir pažymi el. dienyno „Mūsų darželis“ lentelėje „Pasiekimų žingsneliai“.
- ✓ Vaikų ugdymosi sunkumai fiksuojami el. dienyno „Mūsų darželis“ lentelėje „Pasiekimų žingsneliai“, skiltyje „Užrašai“, įrašomas vaiko ugdytinasis gebėjimas. Vadovaujantis šiuo įrašu, numatomas vaiko individualus ugdymas.
- ✓ Mokslo metų pabaigoje iki gegužės 25 d. grupės mokytoja bendradarbiaudama su specialistais, meninio ugdymo mokytojais, apibendrina kiekvieno vaiko pasiekimus, įvertina vaiko stipriąsias ugdymo sritis, silpniau išreikštus gebėjimus, įvertinama pažangą.
- ✓ Vaiko vertinimo medžiaga fiksuojama ir kaupiama vaiko vertinimo aplanke: dailės, kūrybiniai darbeliai, žodiniai pasakojimai, samprotavimai, rašytinės kalbos pavyzdžiai, mokytojų ar kitų ugdytojų atsiliepimai apie vaiko daromą pažangą.

Kas dalyvauja vaikų pasiekimų ir pažangos vertinime?

- ✓ Pagrindiniai vaikų pasiekimų vertintojai yra tiesiogiai su vaiku dirbantys mokytojai ir specialistai, vaiko pasiekimų vertinimo procese dalyvaujantys tėvai.
- ✓ Mokslo metų pradžioje vaikų pasiekimus ir pažangą vertina grupės mokytojos. Mokslo metų pradžioje išsiaiškinami su tėvais jų lūkesčiai dėl vaikų ugdymosi pasiekimų. Aptariama ko bus siekiama artimiausiu metu ir kaip bus organizuojamas ugdymas. Tėvai informuojami apie jau turimus vaiko pasiekimus.
- ✓ Metų eigoje aptariami vaikų pasiekimai ir ugdymosi sunkumai individualių pokalbių metu. Į nuolatinį vaikų pasiekimų vertinimą įsijungia ir meninio ugdymo mokytojai. Jie po vaikų veiklos išsako savo pastebėjimus apie vaikų pasiekimus, kuriuos mokytoja pasižymi savaitės veiklos refleksijoje.
- ✓ Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų pasiekimų vertinime dalyvauja logopedas, socialinis

pedagogas. Fiksuojama vaikų ugdymosi pažanga ir pritaikyta ugdymo planų efektyvumas.

Kaip panaudojami vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo rezultatai?

- ✓ Išsiaiškinami kiekvieno vaiko poreikiai, mokymosi stilius, galimybės, turima patirtis, turimi pasiekimai skirtingose ugdymosi srityse.
- ✓ Pagal vaiko ugdymosi rezultatus parenkamas ugdymo turinys, būdai, metodai, priemonės.
- ✓ Įsivardinamos numatomos priežastys, kurios lemia vaikų ugdymosi sėkmingumą ir sunkumus.
- ✓ Numatomi ugdymo tikslai ir priemonės ugdymo proceso tobulinimui. Atrenkama ir pateikiama aktuali, informatyvi informacija tėvams apie vaikų ugdymąsi.
- ✓ Tėvai skatinami aktyviai dalyvauti vaikų ugdyme(si).
- ✓ Padedama vaikui išgyventi sėkmės jausmą, motyvuoti mokytis ir įveikti sunkumus.
- ✓ Bendradarbiaujama su specialistais, siekiant iširti specialiųjų poreikių pobūdį ir priežastis, sukurti ar pakoreguoti vaikų poreikius atitinkančius ugdymo planus

Kur panaudojami vaiko ugdymosi rezultatai?

- ✓ Mokslo metų pabaigoje mokytoja pristato tėvams ugdymo programos rezultatus: apibendrina vaikų pasiekimus, įvardina sritis, kur vaikai padarė ryškiausią pažangą ir sritis kur pastebimi ugdymosi sunkumai.
- ✓ Informacija apie vaiką ir jo pasiekimus teikiama tėvams tik individualių pokalbių metu. Aptariama kaip vaikų įgyti pasiekimai atliepia tėvų lūkesčius.
- ✓ Apibendrinti grupių vaikų pasiekimų vertinimo rezultatai aptariami mokytojų tarybos posėdyje, analizuojami veiksniai įtakojantys vaikų ugdymosi rezultatus.
- ✓ Numatomos prioritetinės sritys naujiems mokslo metams. Ugdytiniais pereinant į priešmokyklinę grupę jų pasiekimai perduodami priešmokyklinio ugdymo mokytojui.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Monkevičienė O. (Sud.). Vilnius: Minklės leidyba (2001).
2. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Ikimokyklinis amžius. Bulotaitė L. ir kt. Vilnius, Švietimo aprūpinimo centras (2004).
3. Geros mokyklos koncepcija, patvirtinta LR ŠMM (2015).
4. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, LR ŠMM (2014).
5. Ikimokyklinio ugdymo turinio programų rengimo metodinės rekomendacijos, Klaipėda (2015).
6. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas, Coughlin, P. A. ir kt., Vilnius, Lietus (1997).
7. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota (1995).

8. Juodaitytė A. Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius, Petro Ofsetas (2003).
9. Kiliuvienė D. Integruotasis ugdymas. Klaipėda, KU leidykla (2004).
10. Lawrence Dr., Shapiro E. Kaip ugdyti vaiko emocinį intelektą?, Vilnius, Presvika (2008).
- 11 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Vilnius. Švietimo aprūpinimo centras (2011).
12. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. (2012). Prieiga per internetą www.Lietuva2030.lt
13. Psichologijos pagrindai ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdytojams, 3-6 metų vaiko raida. Hittle, K., Bauer, A. (2015).
14. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogui „Žaismė ir atradimai“. Vadovas pedagogui. Monkevičienė O. Vilnius, (2021).
15. Rekomendacijos priešmokyklinio ugdymo pedagogui „Patirčių erdvės“. Vadovas pedagogui. Gražienė V. ir kt. Vilnius, (2021).
16. Szarkowicz D. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. Pietų Melburnas, Thomson social science press, (2006).
17. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (Žin., 2003, Nr. 52 – 2316).
18. Žukauskienė R. Raidos psichologija. Vilnius. (2002).

Kauno miesto savivaldybės administracijos
Švietimo skyriaus vyriausioji specialistė

Audronė Bukmanaitė

20 22.05.24